

qualitate commissionis hujus, ut diximus, non censetur commissaria relata in textu nostro nisi expresse committatur, si aliter fiat, exceditur finis & qualitas mandati & per consequens nullum erit aliter factum, & hæc est mea & nova ponderatio hujus text. ad dictam doctrinam Jafonis comprobendam, sic & sicuti expresso nomine proprio potestas consulendi in aliqua causa sit attributa per mortem concedentis mandatum ¶ expirat, & debet spectari secunda jussio, secundum Abb. in c. pen. num. 3. de constit. arg. de l. diligenter, quia qualitas mandati est ut per mortem mandantis regulariter expiret, adeo ut omne factum præter formam mandati est ipso jure nullum, ex text. notab. in l. item corum, §. sed si ita ff. quod cuiusque uni nom. imo quantumvis in utilitatem domini fines mandati excedantur, & bene eveniret adhuc nihil validum ¶ sit, secundum Hippol. in pract. §. successe n. 5. cum 4. sequentibus, & Aviles. c. 1. par. 4. verbo mandado. num. 3. fol. 23. hanc tamen regulam d. l. diligenter. 11. modis ¶ limitat Jaf. in d. l. si procurator, & Felin. in c. cum dilecta. de rescrip. Socin. in reg. 2. §. 2. mandati fines, ultra quos fallit, quoties excessus illius sciens ¶ est dominus & tacet, secundum Felin. in cap. cum olim. 1. num. 7. fol. 207. de off. del. & Rolan. cons. 70. num. 31. iterum fallit, si adest in dicto mandato ¶ clausula de rato, ut per Felin. in d. cap. cum olim. vel si adest mandatum cum libera, nam tunc prorogare poterit terminum solutionis, prout alibi late diximus. Poterit etiam excedi mandatum, si pinguis adimpleatur, quam sit in mandato, ¶ quia tunc proprie non potest dici excessus, secundum Jaf. in l. 1. §. si stipulanti n. 4. ff. de verbo oblig. neque dicitur quis excedere fines mandati, si mandatum est ei ut vendat rem mandantis, ipse vero mandatarius vendit ut suam, & promittit de evictione, imo & tunc si quid præstat nomine evictionis ¶ poterit à domino illud recuperare, secundum Jaf. in l. si ita quis §. Seia. n. 5. fol. 190. ff. de verbo oblig. imò & si quid mandetur alicui per modum magis periculosum, videtur ei mandari per minus periculosum, neque tunc dabitur excessus, ¶ ut per Suarez, l. post rem num. 12. pag. 342. & ex num. 11. colliges exempla. Potestque mandatarius exequi illud, quod non est sibi mandatum, si mandans idem dixisset in casu omisso, secundum additio. Suarez ubi supra, in quest. incip. quia visum est supra, in d. num. 12. & voluit Peralta, in l. unum ex familia §. sed si fundum n. 6. pag. 583. de leg. 2. nam secundum Suarez, ibi digressio mandati superficialiter. ¶ sed non substantialiter non vitiat. Sed an sufficiat per æquipollens mandatum impleri, & dicendum est quod sic, ¶ ex text. in l. cum controversi §. mandator ff. mandata, quem ad hoc allegavit Jaf. in l. 1. §. si stipulanti n. 9. ff. de verbo oblig. & Aviles ubi supra. num. 9. & Avenda. alios allegando cap. 2. prator n. 1. fol. 29. col. 1. in medio lib. 1. tradit idem Jaf. in l. 1. n. 1. ff. de lib. & poss. & per consequens ex dictis commissarius executorque testamentarius tenetur fines mandati servare neque ab eis excedere potest, peccaretque si aliter faceret, secundum Minchaca de successio. §. 2. numero 1. versiculo unde si a defuncto, & vide resolutionem per Doct. relatos per Peraltam ubi supra, numero octavo, ad resolutionem d. l. diligenter.

Ibi, Ni majoria del tercio in del quinto. Hic deditur id, quod in dubitationem proposuit Sua-

rez, in l. quoniam in prioribus, §. limit. l. Regia, pagin. 169. C. de inoffic. test. ubi tandem ex ejus mente concluditur quod potest testator jubere ut commissarius melioret unum de filiis, licet meliorandum non nominet, quod probat text. noster in fine, dum in institutione hæredis requirit, quod instituendus nominetur per defunctum commissionem ad testandum concedentem, in aliis vero rebus supra in lege nostra nominatis, prout in melioratione & substitutione non requirit particularem nominationem meliorandi, aut substituendi, sed quod tantum voluntas testatoris servetur, quasi voluerit quod sufficiat jubere defunctum, ut commissarius suus melioret unum de certis, neque requirit expressio nominis meliorandi, sicut & de jure communi in legato non requiritur, siquidem legatum, & electio legatarii committi poterat hæredi, vel alteri tertio, dummodo eligere habeat unum de certis, ¶ ut per Anton. Gomez tom. 1. cap. 12. numero 48. sed melioratio tertij & quinti est legatum, secundum Suarez, l. quoniam 7. questio. regia, pagin. 208. cum sequentibus, ergo sicut in legato committi poterat electio legatarii in unum de certis, ita & melioratio tertij & quinti, dummodo per committentem declaratur in quata parte vult meliorationem fieri, an in tertio, vel in quinto, vel in utroque, & hoc est quod dixit Covarr. in cap. cum tibi, numero undecimo, de testam. & Pala. Rub. hic numero 85. relati per Telli. hic numero 1. in fine, & per eundem, in l. 33. Taur. num. 4. ubi eos videtur sequi, & sic quod verba illa nostri text. ¶ in quanto a las otras cosas. De præmissis in legis principio, & sic de melioratione & substitutione intelligantur, & licet videatur prima facie in dicto legis principio patificari cum institutione, tamen ex dictis in fine, patificatio intelligitur, secundum quod in fine legis nostre deciditur, ut scilicet in institutione ¶ non solum hæres nominandus sit per defunctum committentem alicui facultatem instituendi hæredem, sed & certus & nomine proprio nominandus est ille, qui hæres instituendus est per commissarium, neque sufficiet incertum de certis nominare, sed in aliis rebus sufficiat committi in incertum ¶ de certis ad substituendum legandum, vel meliorandum, & hunc credo verum & literalem intellectum nostri text. & quem Pala. Rub. unus ex conditoribus assignat, licet Telli. hic numero primo, circa hoc consule procellerit, & numero secundo, contra velit tenere asserens hic substantiam dispositionis committi in potestate commissarii, cum substantia non committatur, quandoquidem testator declarare debet id quod vult, ¶ sed tantum executionem suæ voluntatis committit, aliter enim posset dici communem opinionem dictam, quod legatum potest committi in certum de certis, aut esse falsam, aut conreëtam, quod dicendum non est, & sic substantiam dispositionis committi dici non potest, nam si in hoc casu substantia dispositionis committeretur, ¶ esset captatoria voluntas, quæ & in legatis reprobatur, ut per Telli. in d. numero secundo, ideo omnino dicendum est executionem solum committi, quandoquidem defunctus committens declarat id in quo incertum de certis vult meliorari, vel substitui, in quo testator desepi non potest, & sic non

non est captatoria voluntas, illa enim dicitur talis, ¶ per quam potest decipi testator suam voluntatem alteri committendo, cujus virtute posset commissarius præter, vel contra defuncti voluntatem & mentem disponere, secundum quod inquit Anton. Gomez, hic & Covarru. in d. cap. cum tibi. in nostro vero text. & dispositione ejus hæc cessant, igitur non est captatoria voluntas, neque lex nostra vult approbare captatoriam voluntatem, neque aliquid circa illam disponere, & vidi post Pelaez, de majoratibus in 1. par. questione 48. numero tertio, fol. 167. sic tenentem, & bene. Sed est dubium, an cum committitur hæredi vel tertio alicui electio meliorandi incertum de certis in tertio vel quinto, aut in utroque, potestas eligendi finiatur lapsu quatuor mensium ¶ à lege 7. infra eo assignatorum, & dicendum est quod sic, cum text. ille dicat, O mandas, & ibi O parat declarat, & sic in facto respondit, & reperi post Menesium, in l. cum quidam numero 28. de leg. 2. sic respondentem. Sed quid si commissarius dicat coram testibus, se velle eligere ad majoratum, vel meliorationem talem filium, an talis locutio erit dispositiva, ¶ vel non, vide Pelaez de majora. & melior. 1. par. quest. 48. numero 59. Sed an facultas hæc declarandi, vel meliorandi transibit ad hæredes commissarii ¶ intra illos quatuor menses morientis, & dicendum est quod non, cum Ant. Gomez, tom. 2. cap. 11. nu. 41. nam cum sit ad commodum tertij declaratio facienda, non transmittitur ad hæredes, secus vero si ad commodum illius, qui declarare debebat, esset, nam tunc transmittitur, secundum eundem Ant. Gomez, ibidem, sic declarantem glos. l. idem Pomponius. ff. de rei vend. probantem quod facultas declarandi non transit ad hæredes, similis est glos. in l. inter stipulantes §. 1. ff. de verbo oblig. & ibi per Batt. & recentiores, & Abb. in cap. 2. num. 26. de lib. obla. Ant. Gomez, tom. 1. cap. 9. num. 2. qui in tomo 2. cap. 11. num. 7. conclus. 4. id uno modo declarat, & Deci. consil. 543. num. 3. & alio modo declarat Castliadorus, decis. 4. de locato num. 1. & vide optimum dictum Pauli relati per Jaf. in repet. l. admonendi, nu. 128. ff. de jurjur.

Ibi, Nomborando. Quasi absque expressione nominis proprii hæredis non possit commissarius hæredem instituire, etiam si in vim testamenti ratam haberet institutionem consanguinei veniens ¶ alias ab intestato, licet in vim pacti sue contractus inter vivos bene valeret, secundum Dida. Perez in l. 1. tit. 8. lib. 3. ordi. col. 1034. in fine, cum principio sequentis, dicendo se ita in facto respondisse.

Ibi, Por su nombre. Facit pro hoc l. 11. tit. 3. part. 6. & ex iis verbis elicitur, legem hanc non approbare captatoriam voluntatem, prout male hic asserbat Cifuen. nam in hac lege nulla permittitur neque data captatoria voluntas, quandoquidem nominatur hæres per defunctum, cum deficiat tunc definitio captatorie voluntatis in glos. l. hujus legis per nos posita, neque in voluntatem commissarii relinquatur hæredis æstimatio, sed omnino teneatur voluntatem defuncti sequi, & solum voluntatis executio committatur, prout hic Telli. dicit in num. 7. in fine & ut inquit Castillo, hic col. 1. in medio, ordinatio

Azevedo in Recopilacionem, Tom. III.

tantum scriptura committitur secundum voluntatem testatoris adimplenda, & sequenda omnino, neque comprehenditur sub aliqua ex formis captatorie voluntatis enumeratis à glos. in l. captatoria. C. de testam. mili. approbata per Imol. & moder. ibi teste Suarez, de captatoria volunt. in principio, & sic potius approbatur hic intellectus Innocentii, in cap. cum tibi, de testam. ad text. ibi, quem intellectum sequitur ibi, Abb. num. 4. quam inducatur captatoria voluntas in lege nostra, cum nulla per legem nostram producatur captatoria voluntas, ulterius notandum est ex iis verbis & ex geminatione hujus verbi, Nomborando y por su nombre. Quæ geminatio multum in jure operatur, ex dictis in l. ballista ff. ad Trebellia. quod non sufficeret per æquipollens hæredem hunc defunctum nominare, sed deberet cum omnino suo ¶ nomine nominare, nam cum lex nostra sit novitatis inductiva cum certis modificationibus & modis, omne dispositum in ea censetur pro forma substantiali dispositum, secundum Dec. cons. 612. num. 2. relatum per Tell. in 2. par. l. 3. Tauri, num. 16. & omnis qualitas à lege requisita censetur de forma ¶ substantiali, secundum Avenda. 13. num. 14. in fine & per Rebus, in pragm. sancti. in princ. pagin. 153. in antiquis, si ergo pro forma substantiali requiritur id quod lex nostra disponit, non sufficit nomen hæredis per æquipollens ¶ demonstrari, sed forma ipsa servanda est, secundum Seguram, in l. unum ex familia §. sed si fundum, num. 14. de lega. 2. & Rebus, ubi supra, & Boeri. decis. 14. num. 44. communis secundum Anton. Gomez, tom. 1. variarum c. 2. num. 7. imo & si tunc in minimo deficiat, nihil sit, secundum Addition. Seguræ ubi supra, num. 9. & Boeri. ubi supra, num. 40. & ideo ex iis satis redditur doctrina relata per ipsamet Antonii. Gomez, in d. nu. 7. in fine asserentis, in casu nostre legis sufficere quod per æquipollens adimpleatur forma ejus, & sic sufficere per certum & determinatum modum ¶ hæredem demonstrare, quasi tunc exactè forma servetur, prout dixit Covarr. in d. cap. cum tibi num. 5. de testam. & veram testatur hanc Antonii Gomez doctrinam, Telli. hic num. 3. & in effectu sequitur Matienzo, hic in glos. 7. ubi alios allegat idem tenentes, & licet non sit sine dubio hæc doctrina Antonii Gomez, tenenda erit in practica data omni certitudine ex parte defuncti volentis talem hæredem nominandum, de quo non sit dubium se sensisse, ut & Peraltam optimè, in practici. rubrica. ff. de hered. inst. num. 73. cum pluribus sequent. & 179. & in n. 76. limitatur. Sed an facultatem hanc testandi possit maritus uxori suæ committere, & dicendum est quod sic ¶ cum Ant. Gomez hic nu. 6. perdet tamen eam si luxuriose ¶ vivat, secundum Aviles, in proemio capi. pratorum. n. 44. fol. 7. & Cifuen. hic num. 4. ad quem se remittit Telli. hic in finalibus verbis.

Ibi, ¶ in quanto a las otras cosas. Intellige in principio legis repetitas, non vero de aliis rebus extraneis, nam licet in principio omnes has res cum institutione hæredis inculaverit lex nostra fuit ad effectum, ut virtute commissionis generalis commissarius nullam dictarum rerum facere possit, sed specialis commissio requiratur, quoad

8 instituti-

institutionem vero heredis ultra specialem commissio- nem per defunctum dandam: insuper etiam requiritur quod defunctus nomen no- mine proprio illum, quem defunctus vult fieri heredem per commissarium, itaque ut resolu- tive intentum nostrae legis percipias, dic quod in principio lex nostra apponit regulam generalem, scilicet, quod virtute commissio- nis simplicis & generalis ad testandum per defunctum aliquem data, commissarius ipse non possit heredem in bonis ipsius defuncti instituire neque meliora- tionem tertii & quinti, neque exheredationem descendens ipsius defuncti, neque substituere illis alio modo, nisi secundum quod legislator inquit, in *versio. Salvo si el que*. Defunctus specia- lem ad hoc commissio- nem praestiterit, quam commissio- nem, inquit lex nostra in *versio. En esta manera*, debere testatorem praestare in hunc modum, ad heredem constituendum debet in tali commissio- ne nominari ille, quem commis- sarius tenetur heredem instituire, ad ceteras vero res in principio legis declaratas, signando ad quid praebet commissio- nem, & hic est planus nostrae legis intellectus, & clarissima lex est & nihil difficultatis habet, voluit enim in insti- tutionem heredis, ut in re in qua majus pericu- lum versatur specialius provideret, quam in aliis, ut & in hac lege diximus Neque obstat *glos. l. si quis seruo. C. de fur.* quam Tellius hic inculcando legis nostrae mentem pro sua opinione allegat, quoniam illa *glos. t.* procedit nisi aliud ex legis dispositione appareat, nam tunc illud servandum est.

Ibi, Pueda hazer lo que especialmente, dum tamen non sit signare res in quibus tertium & quintum meliorationis habeat melioratus, quia hoc commissio- nis non potest, secundum textum in *leg. 19. Tauri que est 3. tit. 6. infra isto lib. prout & ibi dixi.*

IN LEGEM SEXTAM,

que erat 32. Tauri.

Virtute mandati & commissio- nis generalis ad testandum, quid possit facere commissarius, declarata hac lex.

SUMMARIUM.

- 1 Executor universalis pro distribuendis bonis defuncti in pias causas loco heredis habetur, num. 1. & sic vendere potest res hereditarias, ut ibi, & ampliatur, cum nu. 2. ut id etiam hereditate non adita possit, ubi num. 3. an teneatur requirere heredes si qui sint, debet tamen in publica subhaftatione & bona fide fieri venditio, & servata forma vendendi prius mobilia, & ut n. 4. nisi ut ibi libera licentia vendendi data sit per testatorem, & non est vendenda magna res pro minimo pretio, & quomodo tunc agatur, & an requiretur excussio, num. 6.
- 7 Heres si praebet nummos ad implendum testamen- tum cessat venditio.
- 8 Executor testamentarius si solvit creditoribus primo venientibus an possit post priores agere hypothecaria.
- 9 Emens a testamentario an debeat esse sollicitus ut

convertatur in id ad quod venditur.

- 10 Emens ab aliquo tanquam a testamentario si post appareat non esse executores an jurebatur emptor praescriptione.
- 11 Solutio non est facienda testamentariis ab emp- toribus.
- 12 Executoris officium non transit ad suos heredes. d. numer. 11. imo non potest alium nominare, neque sibi committi nominatio & subrogatio in quem vellet.
- 13 Committi alii potest certa erogatio certa rei & certo loco facienda per primum commissarium.
- 14 Testator potest in casu negligentiae executoris sui alium substituere.
- 15 Executor iustas distribuere inter pauperes an possit sibi ipsi capere si sit in summa egestate & an inter filios.
- 16 Testator an possit jubere quod solvantur debita sua que apparuerint eum debere, & quod de hoc stetur simplici dicto Turi.
- 17 Executor debens aliquid distribuere intra annum, admittatur ad illud distribuendum post annum, & eligendum pauperes.
- 18 Executor ad maritandas puellas in contumaciam heredis potest petere possessionem bonorum. Executores in absentia heredum possunt exequi testamentum.
- 19 Executor an possit conveniri pro legato solvendo, ubi & quid pro debitis satisfaciendis.
- 20 Executoribus testamentariis an debeatur sala- rium.
- 21 Executor hic an teneatur facere inventarium.
- 22 Executor, cui aliquid in secreto commissit testator non tenetur de hoc reddere rationem, & num. 23. quod non tenetur declarare personas in quas testator sibi commissit expendere nisi ut ibi. Debetque de tali secreta commis- sione constare, aliter ei non creditur, ut n. 24.
- 25 Commissio facienda testamentum potest genera- libus verbis praebere.
- 26 Testator si committat bona sua dispositioni Turi videretur Titium heredem instituire, & quod distribuatur in pias causas.
- 27 Testator jubens sua debita solvi etiam tantum naturaliter debita solvenda sunt, ubi quod in praescriptis. 28.
- 29 Executor universalis non potest totum quintum consumere si descendentes testator reliquit.
- 30 Possit id dicimur quod honeste & iuste possimus.
- 31 Verba quantumcumque precisa interpretationem recipiunt & a mente proferentis regulantur.
- 32 Venientes ab intestato non tenentur totum quintum pro defuncto expendere.
- 33 Uxori vidua que sunt illa que eis restituenda sunt mortuo marito.
- 34 Lecti quotidiani appellatione quid veniat. Uxor vidua viuentis luxuriosa non gaudet quarta parte ei a jure concessa.
- 35 Quarta hac pars an hodie danda sit uxori vidua pauperi. & n. 36. quod si maritus decedat cum testamento.
- 37 Si quis moriatur sine propinquis aliquibus an tunc uxor ejus ei succedat, vel an in pias causas convertentur, vel si suos succedat, dicto n. 35.

IBI ET TAL COMMISSARIO. Qui quidem cum tantum exonerare conscientiam defuncti teneatur, secundum legem nostram, loco

co heredis habebitur, deficientibus venientibus ab intestato, quibus restans bonorum debitis sol- lutis & quinto pro anima expenso, restituatur, ex textu nostro hic, nam in hoc casu iste talis commissarius in tali casu executor universalis dici possit, qui quidem loco heredis habetur, cum talis dicatur ille, qui nullo instituto herede per defunctum inter pauperes Christi, & sic inter pias causas debet bona distribuere, & secundum Bartol. in l. alio ff. de aliment. & cib. legat. & tunc talis universalis executor testamenti vendere poterit, sicut heres, res hereditarias pro satisfaciendo onere ei per legem nostram in- juncto, secundum Bartol. *ibidem*, numero 3. Covar. in cap. Joannes numero 6. de testamen. & Anto. Gomez, tomo 1. cap. 12. num. 10. & optime per Telliium, hic numero 6. ubi in *versio. unum deest*, optime inquit, quod in casu nostro ex lege nostra jure optime vendere potest, quam- vis hereditas non adeatur, quia nullus heres institutus est, maxime attendit *leg. 1. supra isto titulo*, & *lib. ubi nulla hereditatis aditio requiritur ut legata & contenta in testamento valeant & debeantur*, & sic ea attenda vendere poterunt executores testamentarii res hereditarias data ad vendendum per testatorem potestate pro satisfaciendo testamenti, & valebit venditio etiam si hereditate nondum adita, secundum Telliium hic num. 7. & in d. l. 1. supra eod. diximus, & post hac vidi & Matienzo, l. 14. *glos. 1. num. 16. infra isto titulo* sic tenentem, neque tenentur ex dicitur executoris requirere heredes nisi cum in- digent eorum informatione, vel probatione, & secundum *glos. Queda. in l. 4. tit. 10. partita 6. Matienzo, ubi supra num. 26.* & etiam jure ci- vili attendit sic consultit Bald. *Consilio 380. super eo, in libr. 4. licet Anton. Gomez tom. 1. cap. 12. num. 12.* aliud velit, cum Bartol. in l. alio nu. 16. cum 2. sequentibus. ff. de aliment. & cib. legat. debet tamen venditio fieri in publica subhaftatione & bona fide servato *per ordine. Bart. d. l. alio nu. 13.* ut prius mobilia, postea jura & actiones, post immobilia, ut Tell. hic numero 6. nisi libera licentia, secundum eum, sit execu- toribus data & per testatorem vendendi quicquid voluerint, tunc etiam quamvis ordo pervertatur valebit venditio, dum tamen bona fide & in publica subhaftatione secundum Telli. *dict. num. 6.* & dixi bona fide, quia non est vendenda res magni pretii pro minimo: aliter enim nulla esset venditio, secundum Bartol. ubi supra nu. 13. & 14. ubi num. 15. tractat quomodo tunc agatur & an erit necessaria excussio, de quo per Paulum, & Jas. & maxime Curtium in l. si pretium. C. de procurator. & per concivem nostrum Docto- rem Gutierrez in suis allegationibus allegat. 1. num. 3. & 5. heres tamen si paratus sit & praebet nummos ad implendum testamentum, cessabit venditio bonorum & secundum Joan. Dilecti de arte testat. titu. 7. causa 10. Et an si executor testamentarius solvit posterioribus creditoribus primo venientibus possint post priores hypothe- caria agere & contra emptores rerum, tradit Telliium hic numero 9. & ante eum *glos. Que las in l. 7. titu. 6. partit. 6.* & an emens ab executore testamentario rem aliquam defuncti ut ex pretio satisfaciatur testamentum, teneatur esse diligens ut pecunia illa convertatur in solutionem & satis- factio- nem. *Arredo in Recopilacionem. Tom. III.*

factionem illius testamenti, & tradit late noster 9 Gutierrez, in d. Allega. 1. per totam. Et an si quis emat ab executore, post tamen non appareat an sit executor, an jurebatur tunc emptor & praes- criptione longi temporis contra heredem peten- tem rem emptam. Vide Bald. in l. 1. n. 2. C. de rebis alien. non ali. & Barto. in l. fin. ff. de usucapio. pro empt. & *glos. Que da. in l. 4. titu. 10. parti- ta. 6.* Notandum tamen & advertendum est per emptores, quod heredibus talium executorum ultimarum voluntatum non sunt solutiones faciendae, quia officium eorum non transit ad heredes vel successores, & secundum Jas. in l. cum qui numero fin. fol. 83. ff. de verborum oblig. quia censetur electa industria persone, secundum Aven. cap. 4. *praet. mun. 43. lib. 1.* imo nomi- natio executoris testamentarii, ut quod nomi- natus, si nolit, possit subrogare in quem velit, nihil valet, & secundum Suarez, in ritu. & pre- latione, de captatoria voluntate, fol. 96. per totum in antiquis, & Peraltam, in l. si quis Titio num. 24. pag. 173. de legatis 2. ubi allegat Baldum sibi contrariam in hoc, & tandem relinquit cogitandum, & dicit notandum quia importat ad intellectum l. 3. Tauri. Ego tamen non invenio diversitatem neque contrarietatem in Baldo, eo quod in d. cap. 1. num. si. non loquitur in nostro ultimo casu, scilicet quando testator disposuit ut possit alium substituere, imo potius credo idem dixisse quod Joan. And. & Suarez, ubi supra sus- tinendo quod ibidem, adest unum, non, super- fluum, nam ubi dicitur si hoc non dixit testator, abundat illud, non, & id manifestissime colligitur ex sequentibus. dum dicit, quod ille qui est inhabilis non potest alium subrogare, si ergo ita est prout est, ut difficultatem generaret dubita- tio illa Baldi, necessario dicendum est Baldum ibi locutum esse etiam in casu in quo testator aliud dixisset: sciebat enim Baldus, indubium esse imo certissimum etiam executores habilem ad tale officium substituere non posse, ergo ut ibidem aliquid dubitationis adduceret necessarium fore- dum est Baldum in d. c. 1. esse emendandum dicto modo, & sic non esse sibi contrarium, neque censendum esse velle aliud, si executor esset habi- lis, quia in inhabili majus dubium erat, an si testator illum nominaret in executores suum cum hac modificatione quod possit alium loco sui nominare, difficilior deciditur quod non potest alium nominare, nam si ipse est inhabilis alium ab eo nominatum censetur testator nominasse, quandoquidem inhabilis ille per se non poterat exequi testamentum illud, ergo ut alicujus dubitationis sit illa propositio Baldi, in d. capitul. 1. num. fin. necessario est dicendum, ibidem illud, non esse super- fluum, & sic non esse Baldum sibi contra- rium prout Peralta voluit illum considerare. Notandum tamen est cum Oldraldo, *consilio 295. relato & secuto per Domin. in cap. fin. §. sane numero 10. de testamen. in 6.* & ibi Additio, ad idem allegat Paulum, in *consilio 177. in se- cunda impressione*, quod quocumque certa erogatio certa rei & certo loco sienda commissa est, quod tunc possit & alii committi. Item & secundum poterit testator in casu negligentiae primi execu- totis ab eo nominati alium substituere & qui exequatur, puta ut si prior executor intra annum

non exequutus fuerit, tunc Titius sit executor & exequatur, quia provisio testatoris facit cessare provisionem legis, non tamen posset executori exequotorem substituere, & sic non debet dicere testator substituendo exequotorem executori, si primus fuerit negligens, sed dicat quod si intra tempus præfixum à testatore non exequatur, exequatur alius nomine talis, tunc enim valebit, ex dictis per Barbat. in capit. tua nos, columna. 8. de testamen. & sequitur Joannes Dilecti, de arte testandi, titu. 7. de tutore & execut. testamen. cautela 6. numero 3. & ita debet intelligi gloss. expresserit. in d. capit. fin. §. sanè, de testamen. in 6. quæ inquit ibi adnotante etiam Franco, quod testator in testamento potest substituere executori, & in ejus locum alium deputare. Et an testamentarius jussus distribuere bona inter pauperes, possit sibi ipsi capere si sit in summa egestate, dic quod sic, nisi testator id expresse prohibeat, secundum Joan. Dilecti, in d. tit. 7. cautela. 10. numero 4. & Pala. Rub. in rubrica de dona. inter. §. 65. num. 42. & num. 49. inquit quod & potest distribuere male oblata per testatorem inter filios ejusdem, de hac tamen doctrina Joan. Dilecti, & Pala. Rub. diximus latius & eam declaravimus ut vera esset & procedere posset, in additione ad c. 10. lib. 2. Curia Pisanæ. Et an valeat relictum hoc, volo solvi omnibus debentibus à me aliquod recipere, & de hoc stetur simpliciter dicto Titii fratris mei, vide Barto. in l. Theopompus, num. 4. de dote prel. & in consilio incipi. quidem habens bona communia. Et an si intra annum debeat aliquid testamentarius distribuere in pauperes, quos ipse elegerit, admittatur post annum ad illud distribuendum, & pauperes eligendum, tractat Bart. in l. cum quidam num. 9. delegat. 2. ubi inquit, quod ipse testamentarius non verò Episcopus poterit eligere, quem sequitur Abb. in cap. nos quidem num. 12. de testamen. Anto. de Batriu. in cap. 2. de supplen. neg. prel. Ancharranus consilio 412. contrarium tamen tenet Jacob. de Are. Bald. & Imol. in d. l. cum quidam & Domini. consilio 24. & Ancharran. sibi contrarius, consilio. 387. & hanc cum Bald. dicit communem Covarru. in d. capit. nos quidem, numero 7. ubi in fine dicit, quod Barto. ubi supra loquitur in legatis non piis, sed cùs in piis, secundum eundem Bald. in l. penultima C. de fideicommissa. liber. & Castillo l. 34. Tauri numero 2. & 3. & contra Bartol. cum Bald. dicit communem Meneses, in d. l. cum quidam numero 27. de legat. 1. & veriorum contra Barto. dixit. gloss. Obispos. l. 7. tit. 10. parti. 6. ubi respondet, l. 33. Tauri, quæ contraria videbatur: habes tamen unum singulare notare, scilicet quod executor ad maritandas puellas in contumaciam hæredis potest mitti in possessionem bonorum, secundum Bald. in cap. cum venissent nu. fin. extra de eo qui mit. in possessio. causa rei servatæ. Possuntque executores in absentia hæredum exequi testamentum, secundum formam l. 11. tit. de las mandas, lib. 3. fori, teste Additio. Roderic Suarez, in ritu. de las herencias, nu. fin. pag. 460. in antiquis. Et an pro legato solvendo possit executor conveniri, vide per Anton. Gom. tom. 1. cap. 12. num. 12. & quid pro debitis satisfaciendis, vide Fab. in §. ex quo, in st. de lega. & quia utrumque membrum, dis-

cutitur novissimè per Matienzo, in l. 14. gloss. 1. num. 30. & 32. infra isto tit. & lib. ipsum referre sufficere. Sed an salarium debeatur de jure aut consuetudine iis executoribus testamentariis, Aven. cap. 2. prator. nu. 8. lib. 1. inquit quod sic ex consuetudine, ex l. 30. tit. fin. lib. 8. ordinam. veteris, ex qua decerpit novissimè Baeza. de decima tuorum cap. 19. num. 21. & prius in capit. 2. num. 19. quod decima debetur huic testamentario pro labore suo sicut tutori, quod quidem non est verum, neque lex illa 30. quam pro se allegat si bene inspicatur aliquid probat, neque ibi ullum verbum de decima appositum erat, imò neque hodie ponitur, prout transumptive habetur in l. 14. infra isto nostro titulo & libro, ut ibi latius considerabo, & idem decima executori huic non debetur, prout male asserit Baeza deberi, imò & quod fortius est si testator aliud non disponit, neque salarium ullum debetur, neque vidi concedi testamentariis iis, eò quod officium hoc voluntarium est acceptare illud & cum in voluntate consistat, non est cur præstandum sit salarium, nisi alis testamentarius esset officialis, & talis qui pro implendo testamento perderet acquirere ex operibus officii sui, tunc enim justum esset, quod aliquid pro salario & in recompensam damni solveretur ei. Sed an testamentarius teneatur facere inventarium, & reddere rationem, & dicendum est quod sic, ut per Paul. Bal. & Doct. in l. nulli num. 6. C. de Episcopis & cleric. & Joann. Jacobi à Canibus, in tract. de executor. ultim. volunt. sub §. novissimum vero, & Rebuffus, in l. boves. §. intercedere versio. nono etiam procedit pag. 544. ff. de verb. signific. & probatur ex l. 5. tit. 10. parti. 6. ibi adnotante gloss. Faga scrivit. & gloss. Dar cuenta. & remissivè dixi in l. 6. num. 10. tit. 2. lib. 1. supra, idque aliquibus modis limitat Joan. Jacobi à Canibus, ubi supra fallit etiam in iis, quæ testator jussit secreto testamentario ut erogaret, de iis enim nullam tenetur reddere rationem, 22 secundum Ancharranum consilio. 436. in 3. dubio, & Jaso in l. si sic legatum num. 11. de lega. 1. & Bal. in d. l. nulli, & Specul. de instrum. dict. §. 14. num. 46. & ibi Additio. in versio. executor tenetur facere, & Suarez, de captatoria voluntate pag. 98. in medio, in antiquis, inquit etiam cum Ancharrano, ubi supra quod non tenetur declarare personas in quas testator sibi commisit, & expendere, nisi distributio esset fraudulenta, puta quia res expendenda reperitur penes ipsum testamentarium, nam tunc reddet rationem, secundum eundem Ancharran. consil. 45. in fine, aliter enim creditur ei dicenti se bene expendisse, secundum Salyc. relatum, & secutum per gloss. Dar cuenta. in dict. l. 5. tit. 10. parti. 6. & Joann. Jacobi, ubi supra, §. final. numero 10. quicquid velit Domini. in cap. statutum. §. assessor enim, §. versio. in fin. gloss. & in versio. nam ex his, de re scriptis in 6. Debet tamen testator declarare in testamento vel testibus probati declarasse, quod secreto illud commisit suo testamentario, vel conscientia ejus, aliter enim non creditur testamentario, & dicenti sibi à testatore sic commissum, secundum Felin. in c. cum in jure, n. 4. de offic. del.

Ibi. Si non tan solamente. Hic est text. expressus probans, quod quamvis verbis generalibus fiat commissio

25 commissio testamentum faciendi, & alicui tertio, valet & tenet talis commissio, & censetur sibi commissum ut disponat secundum ordinem, & formam nostri text. in correctionem opinionis Bart. & aliorum reatorum per Covar. in ea. cum tibi num. 10. de testam. dicentium quod per liberam voluntatem non potest committi testamenti factio, contra quam doctrinam videtur text. expressus hic, per quem ita tenere videtur Covar. ubi supra & gloss. Alvedrio, in l. 11. tit. 3. parti. 6. col. 3. versio. quarto limita, & refert Tellius hic num. 1. Sed bene considerando nulla ex nostro text. inducitur correctio, quia cum text. hic taxet & ponat formam disponendi de bonis defuncti, quoties generaliter committitur potestas faciendi testamentum, non potest dici committi in liberam voluntatem, quoniam libera voluntas ea esset, si cum is, cui committitur potest adhibiturum disponere, ex l. tamen nostra non potest ad libitum disponi, sed omnino forma nostræ legis est servanda, ergo non inducitur in præsentem correctio aliqua dictæ opinionis Bartoli jure communi fundata, quæ loquitur quoties libera voluntas committitur nulla præfixa forma disponendi per legem aut testatorem. Possit tamen tentari, etiam hodie posse procedere Bartoli doctrinam, quoties testator committeret alicui testamenti factionem generaliter, & quod non teneretur servare formam nostræ legis sed quod ad libitum posset de bonis disponere non servata forma nostræ legis & ea non obstante, tunc enim commissio hæc non valeret, ex dicta Bart. doctrina, & quia defunctus aliquis non potest facere quæ leges in suo testamento locum habeant, imò adhuc tunc debet dispositio nostræ legis servari, si tamen testator committeret bona sua dispositioni Titii videtur Titium hæredem instituire, ut distribuât illa in pias causas, prout communem testatur Covar. ubi supra relatus per Villalobos, in arario mille com. opinio. litera T. num. 80. dicens legem nostram loqui in casu in quo defunctus commisit alteri, ut testaretur pro eo, sed si ipse defunctus testatur & jubeat supradicto modo bona sua dispositioni Titii remanere, tunc procedit illa communis.

Ibi. Sus deudas. Etiam naturaliter debita, secundum Tellii, hic num. 5. nam & si tantum testator jubeat executoribus sui testamenti, ut debita persolvant, mandatum hoc & ad debita tantum naturaliter debita porrigitur & pertinet, ex Tellio, hic & Castillo, hic & Menesio, in l. & si inutiliter num. 8. C. de fideicommiss. & post hæc vidi Matienzo, hic in gloss. 1. sic referentem, ubi & quid in debitis præscriptis, & numero 3. declarat ipse Matienzo, has doctrinas, & Dida. Perez l. 4. tit. 2. lib. 5. or. gloss. 2. q. 12.

Ibi. De la quarta parte. Intellige cum defunctus hic hæredes transverales reliquit, non verò si filios, vel descendentes, vel ascendentes, qui quidem sunt necessarii hæredes, tunc enim commissarius executorque voluntatis defuncti relicti secundum terminos nostræ legis, non poterit totum quintum consumere si defunctus descendentes legitimos & naturales reliquit, vel totum tertium bonorum si tantum ascendentes legitimos & naturales reliquit, sed tantum poterit commissarius hic solvere debita, & exonerare defuncti conscientiam, & pro anima secundum quæ

litate defuncti disponere, neque poterit tunc totum quintum aut tertium respective secundum dicta consumere, & quod sic loquatur & intelligenda sit lex nostra patet, nam secundum legem præcedentem commissarius non potest in quinto, vel in tertio meliorare, neque filios exheredare, neque alia ibidem contenta facere, sed tenetur formam mandati servare ad unguem, in mandato tamen non continetur, quod possit totum quintum consumere cum descendentes defunctus reliquit, neque tertium cum ascendentes, neque est lex id permittens, igitur vera est dicta declaratio ad legem nostram, imò si bene inspicatur l. 10. infra isto titulo, & lib. expresse vult hæc commissarius facere non posse in dictis casibus, ut patet ibi. Los cuales en caso que no sean hijos. Ergo si filii sunt, cessat consumptio totius quinti, ex hac l. 10. neque obstat si dicatur hæc l. 10. loqui quoties commissarius nihil declaravit, & mortuus est nulla declaratione facta, nam nulla congrua differentia ratio constitui potest, declarat nec nec commissarius hic, ut advertit Tellius in l. 37. Tauri n. 1. ergo in utroque casu idem dicere debemus, item & hoc deducitur ex lege nostra, ibi, dum dicit, Parientes. Sed propinqui dicuntur proprie transversales, alii enim descendentes, vel ascendentes vocantur, ergo non sine mysterio lex nostra per verbum Parientes, tantum locuta est, nam si de descendentes aut ascendentes loqui vellet, sciret utique prout in dict. l. 36. Tauri, que est l. 10. infra eod. locutus est legislator, & sic verissimum reputo intellectum Tellii, hic, & in l. 36. Tauri num. 4. & in l. 37. num. 1. in fine, & voluit ante eum Cifuentes in l. 38. Tauri, & tergit Anton. Gomez in d. l. 37. n. 1. licet ipse ibi post discedat ab eo, prout discessit Matienzo in d. l. 10. in gloss. 4. num. 3. infra eod. & iterum in l. 11. in gloss. 2. & Velalquez, l. 32. Tauri. num. 11. nullam rationem differentia constituentem inter casum illarum legum, & nostræ legis, & quia si aliud diceremus contra intellectum Tellii, absurdum grave resultare posset, prout in facti contingencia vidi, nam quædam mulier rustica dives tamen bonorum dotalium in articulo mortis reliquit commissarium quandam, qui testaretur secundum terminos nostræ legis, & reliquit unum filium legitimum, & quintum bonorum suorum erat maximi valoris, interrogo nunc quando rustica hæc, neque antecessores ejus voluerunt expendi ita magnam quantitatem pro anima sua, præsertim in muliere non solita negotiari, negotiationibus implicata, & quæ secundum consuetudinem familiam rusticarum mulierum non esset expensura pro se, si testaretur dimidiam partem quinti, neque tertiam quinti partem, ergo absurdum esset, commissarium totum quintum expendere cum filium rusticam hæc reliquerit, & secundum suam qualitatem disponi voluerit per commissarium, posset tamen opinio Anton. Gomez procedere in persona nobili & negotiationibus involuta, in qua pro exoneratione conscientia videbatur necessarium totum quintum expendi, secus vero aliis in aliis ubi ratio hæc non daretur, & hoc colligitur ex nostra lege, ibi. Pueda descargar los cargos de conciencia del testador. Sed quomodo hoc fiet, inquit lex nostra: Pagando sus deudas y cargos de servicio y otras deudas semejantes, y mandando distribuir por el anima la quinta parte de sus

30 *suas vias que pagadas sus deudas montare.* Pondera enim dictionem illam. *Pueda* 3 Quae non liberam voluntatem denotat, sed potentiam regulatam recta ratione, id enim dicitur posse, quod honeste, de jure vel commode quae potest, ex text. in *elem. sup.* de verb. signifi. cum *veniamur*, de *probend. cap. nisi cum de venim. 2. q. 2. faciar. 1. 2. q. 2. & si illi, cap. si ea 2. 5. q. 2.* Gerard. *singul. 87.* Et sic quae facta laudunt pietatem, exultationem & verecundiam nostram, vel contra bonos mores non possumus. *l. filius. ff. de cond. insti.* Rebus. optime in *l. nepos Proculo*, in principio *versi*, colligere multa. *ff. de verborum signifi. pag. 666.* cum 2. *sequentibus*, & cum in potentia commissarii lex nostra relinquat exonerare conscientiam defuncti ex dicta quinta parte bonorum restantiam debitis solutis, non subicitur ejus necessitati ut totum quintum consumat in hoc, & cum necessitati non subiciatur, debet hanc potentiam commissarius regulare considerando qualiter persona defuncti & vitam ejus, & consuetudinem regionis & conditionem & genus, ut iis attentis plus vel minus distribuat non excedendo ad dicta quinta parte, nam & etiam verba quantumcumque praecisa interpretationem congruam recipiunt, & ad mente proferentis regulantur secundum *Jas. in l. 1. col. 4. de legat. 1. ubi inquit* quod verba legis quantumcumque univerialia & praecisa recipiunt limitationem, & interpretationem congruam, *glos. in l. stipulatus sum dano. verbo stipulatus, & ibi notatur, de verb. oblig. Paris. conf. 3. n. 61. vol. 3. Dec. conf. 3. 6. Roland. alia allegando. in conf. 61. n. 54. cum 3. sequentibus vol. 2.* verbaque quae possunt sapere liberam voluntatem, & arbitrium simul boni viri, demonstrat potius viri boni arbitrium, notavit *Barto. in l. cum filius. §. fin. de leg. 2. Alex. consil. 58. num. 2. vol. 3.* *Menochi. de arbit. judi. lib. 1. quest. 6. num. 1. 5. cum sequentibus*, & sic quoties pro exoneratione conscientiae non est necesse totum quintum consumere, potest quia intentata qualitate defuncti & bona ejus vita & regionis consuetudine, & inspectis filiis & descendentibus superstitibus non est expendendum quintum totum, & malefaceret commissarius illud totum expendens, ad boni namque viri arbitrium debet reduci ex dictis, illud verbum. *Pueda.* Et sic potest jure optimo defendi id procedere etiam si non descendentes, vel ascendentes defunctus relinqueret, sed transversales ab intestato successuros, & praesertim si eos vel alium quemlibet extraneum nominaret heredem, & ad manifeste ex dictis, & ex verbis limitativis nostrae legis deducitur ponderatis dicto modo, & verissimum credo & multum attendendum per tales commissarios, item quia venientes ab intestato non tenentur de jure totum quintum pro defuncto, cui succedant, expendere, sed secundum qualitatem defuncti, ut per *Castillo. in l. 36. Tauri numero 2.* neque *l. 11. infra eod. id inficiatur*, ibi enim non disponitur quod totum quintum sit expendendum quoties testator nominato haerede dedit mandatum commissario ut perferret testamentum, sed quod tunc non possit talis commissarius ultra quintum expendere, intra quintum tamen potest, & totum quintum inspecta qualitate personae defuncti & vita ejus, & regionis consuetudine, ut dictum est, & in casus contingentia ut dixi, vide sic senten-

tium per magnum advocatum hujus provinciae relictum per rusticam illam in commissarium ad perficiendum suum testamentum, qui quidem advocatus consumpsit totum quintum, & post in suo testamento iussit filiis illius rusticae mulieris restitui totum id quod disposuerat de bonis defuncti in quinto illo ultra exonerationem conscientiae dicte defunctae & pro animae satisfactione secundum defunctae qualitatem, & licet non declaravit qua ex causa, nullam aliam potui considerare nisi istam & ex verbis sui testamenti sic clare dabatur intelligi, quae notanda sunt quia singularia & nova ad *l. nostram & l. 10. & 11. infra eod. que fuerunt. 36. & 37. Tauri.*

Ibi, *Lo que segun las leyes, & quae sint haec, quae secundum leges sunt uxori soluto matrimonio restituenda per haeredes viri restitit Castillo. hic in fin. verbis, scilicet, dos, & arrae si promissae fuerunt, & dimidia multiplicatorum, & lectum quotidianum, & quarta pars bonorum mariti in casu in quo uxor ipsa etiam alius restituitis pauper adhuc remaneat, quod & tradidit novissime, Gomezius Leon, in centuria informationum juris, loco 8. & Quexada, in questionibus suis, quest. 2. ubi in fine, inquit lectum hoc debere esse conveniens statui viduali, & in c. 28. declarat, quod veniat appellatione hujus lecti, & an velles nuptiales ei danda sint, & velles itidem lugubres alibi dixi. & Quexada, *dist. quest. 2. §. tractat* ideo non repeto, est tamen notandum, quod mulier haec si luxuriose vivat, non gaudebit dicta quarta parte, neque beneficio legis eam ei concedentis, secundum *Aviles, in proemio capit. prat. fol. 7. num. 44.* Sed nomine si maritus sine consanguineis decedat, omnia bona quae reliquit sunt uxoris suae, & ipsa est tunc ejus haeres *ex l. 6. tit. 1. 3. part. 4.* ergo & hic erunt omnia. Doctores vero tantum quartam ei assignant ergo male, aut dicta lex partitae correctae est per nostram, ideo lex nostra intelligi debet ad hoc ut tantum quartam habeat mulier non vero omnia bona, quoties defunctus hic consanguineos reliquit, ut loquitur in *vers. T. el remanente se part. 4.* & tunc verba sequentia, *Lo que segun las leyes, ad dictam quartam referantur, quoad vericulum vero, T. si parientes tales no tuviere*, quoties defunctus consanguineos non reliquit, verba illa, *Lo que segun las leyes, referantur ad omnia mariti bona, reddendo singula singulis, & sic lex nostra non contrariatur legibus antiquis, sed potius disponit id quod antiquae disposuerunt, cum ad illa se referat, vel procedat lex nostra quoties defunctus decessit commissario ad testandum relicto: nam tunc quarta tantum dabitur mulieri, siue adint consanguineis siue non, secus vero si decessit nullo relicto commissario neque facto testamento, quoniam tunc omnia bona dabuntur uxori deficientibus consanguineis, placet tamen magis primus intellectus, de quo & aliqua dicemus latius in *l. pen. tit. 8. infra isto lib. Item & ex iis hodie legis verbis, notari potest quartam hanc dandam uxori inopi etiam si maritus cum testamento decedat, prout & erat communis opin. teste *Rolan. Valle, consil. 72. n. 59. & 60. vol. 1. & Crasso, recep. senten. verbo, haereditat. in princ. n. 2. 3. ad fin.****

Ibi, *Por causas pias, ex iis verbis aliqui voluerunt dicere correctae esse jura civilia & regia disponentia deficientibus consanguineis defuncti fiscum*

37 fiscum succedere, imò quod ex lege nostra fiscus non succedat etiam si consanguinei deficiant, sed quod in pias causas convertantur bona defuncti, sed quia correctiones vitandae sunt, ideo dicitur legem nostram loqui quoties defunctus commisit alicui testamenti factionem generalem, tunc enim fiscus non succedit, quia testatus defunctus decessit, cessante tamen hac commissione & defuncto ab intestato decedente dicta jura in suo remanent robore, secundum *Anton. Gom. n. 3. Castillo. 11. hic, & Villalobos, in antinomia juris civilis & regii litera, B. n. 10. & Telli, hic num. 4. ubi in versio. ulterius satisfacit cuidam objectioni, & haec est veritas.*

IN LEGEM SEPTIMAM

quae erat 33. Tauri.

Intra quantum tempus tenetur commissarius dispo- nere & per quod tempus daret ejus mandatum, ut valeat id quod dispoferit, declarat lex nostra.

SUMMARIUM.

- 1 *Facultas meliorandi alicui data ex forma l. 5. sup. eod. finitur lapso tempore nostri text. & num. 2. an possit concedens eam prorogare.*
- 2 *Commissarius an possit variare in electione personarum. cap. tua nos de testam. & similia an corrigantur per text. nostrum. num. 4.*
- 3 *Annus executoribus testamentorum a quo tempore currat & n. 8. an scientia requiratur ut currat & num. 11. an impeditur, & ibi an mora purgetur.*
- 4 *Peccat testamentarius potens implere testamentum & non implens, ubi idem si causa vendendi res majori pretio non adimpleat.*
- 5 *Casus testamentariorum quorundam non implentium testamentum.*
- 6 *Testamentarius potest compellere heredem, aliis curator daret hereditatem.*
- 7 *Aditio hereditatis an requiratur ut executor exequatur.*
- 8 *Minor commissarius non restituitur adversus lapsum temporis nostri text.*

Ibi, *O mandas*, ex iis verbis determinatur questio per nos proposita in *l. 5. supra isto tit. in glos. Majora, in fine, num scilicet facultas meliorandi alicui data ex forma illius l. 5. lapsu hujus temporis nostri text. finitur, & concludendum est quod sic, ut & tenet *Pelaez, in tract. de majorat. & melio. 1. part. quest. 48. num. 1. cum sequentibus, ubi numero 9. & 10. tractat an possit defunctus prorogare terminum nostrae legis committitio huic, & numero 47. an possit commissarius variare in electione personae meliorandae, & alia ibid. & in quest. 49. sequente prosequitur ipse *Pelaez, ad nostram. l. adaptabilia, quae per ipsum videri possunt, ne transcribamus ejus dicta & ut finem huic prolixo titulo imponamus.***

Ibi, *De quatro meses, quamvis ex iis verbis Anton. Gomez, hic num. 1. voluerit asserere abbreviari jam terminum text. in cap. tua nos, de testam. & Authen, hic amplius, cap. de fideicom. & l. 6. titul. 10. part. 6. concedentium executoribus*

ri testamentario spatium unius anni ad implementum testamenti, ut scilicet, jam ex text. nostro tempus nostri text. ad dictum implementum sit servandum, & sic quod in hoc dicta jura corrigantur, vel saltem restringantur, tamen ut optime pendit hic *Castillo, ante numerum primum, non corrigi neque coarctari text. noster jura illa, quoniam text. noster tantum loquitur & procedit, quotiescumque non tantum executio testamenti alicui committitur, sed etiam confessio ejusdem testamenti principaliter committitur, tunc enim tempus nostri text. est attendendum quoad implementum contentorum in eo, sed quando testator condidit testamentum & in eo nominavit executorem talis testamenti, tunc dicta jura in suo permanent robore, si nullam aliam tempus in tali testamento signavit, nam si signasset, illud esset attendendum, ut per *Castillo, ubi sup. & Telli, hic n. 2. per dictam l. 6. tit. 10. part. 6. & Covar. optime per conclusiones declarantem in dict. cap. nos quidem numer. 1. cum sequentibus aliquibus. Et ad quo tempore currat annus ille, & an requiratur monitio judicis tradit ibidem *Covar. num. 2. & glos. fasta, in ead. l. 6. & in l. 8. glos. 1. eod. titul. 10. & part. 6. & novissime Meneses, in d. Authen. hoc amplius num. 14. cum 2. sequentibus, & melius *Telli, hic num. 1. verificat, sed nunc, & iterum in l. 38. Tauri, num. 2. ubi concludit, quod ut executio devolvatur ad Episcopum, vel ad alium executorem propter negligentiam primi nulla requiritur monitio, sed sufficit transcursum anni ad die scientiae ipsius executoris numerandi, verumtamen ut executor perdat legatum propter non impletum testamentum bene requiritur monitio, prout & tradit *glos. 1. l. 8. tit. 10. part. 6. & videtur mihi verum, sed si talis executor sit minor vel Ecclesia, tunc restituitur adversus negligentiam hanc ut haereditate, vel legato in testamento illo facto non privetur, secundum *glos. pen. in d. l. 8. Si tamen Episcopus bis movuerit talem executorem testamentarium ut implet testamentum, & noluerit, tunc etiam si annus nondum sit lapsus, poterit Episcopus illud exequi, & perdet talis executor potestatem illud exequendi amplius, secundum *Covar. ubi sup. n. 5. & Menel. ubi sup. n. 9. & glos. 1. d. l. 8. scire enim debent ii executores testamentarii, quod annus iste non datur eis, ut per totum anni discursum possint differre implementum testamenti, sed tantum ad hoc, quod si non potuerint, gaudeant spatio dicti anni, & hoc est quod voluit dicta *l. 6. tit. 10. part. 6. si bene inspicitur, aliter enim peccat executor testamentarius, qui cum potest implere voluntatem defuncti, illam non implet, & secundum *Florenti, in 4. parte sua summa Theolog. tit. 14. §. 6. col. 1. in principio, imo si causa vendendi res testatoris majori pretio differat executionem, peccat itidem mortaliter, secundum *Pal. Rub. in rubrica, §. 6. incip. limitabis tertio, num. 19. & 20. fol. 42. in magnis, ubi narrat casum notandum de quodam testamentario differente executionem, & alios duos casus refert & *Rebus. in 1. tomo. tit. de senten. provis. in presati. num. 86. & 87. ubi ad num. 69. plura de iis testamentariis dicit, & ideo jure optimo privabatur haereditate, vel legato, vel salario, secundum *l. 14. infra isto tit. & Authen. hoc lib. testamentarius differens executionem ex text. in d. Auth. hoc amplius. Sed num requiratur scientia************

8 tia ¶ testamentarii ut annus hic labatur, & videtur quod non, ex text. *hic*, contrarium tamen est tenendum, imò quod executori huic testamentario annus iste currat à die scientiæ, secundum gl. in d.l. 6. verbo. *Fasta un año*, & in l. 8. gloss. 1. tit. 10. pa. 6. & Covar. in d. cap. nos quidem, n. 3. & Menes. in dicit. *Authen. hoc amplius*, num. 16 imò & secundum eos additio hereditatis requiritur ut currat, & sic quod à die mortis testatoris & scientiæ aditaque hereditatis, unde fit secundum eos, quod possit executor hic compellere heredem ut adeat intra certum tempus, aliter enim

9 detur curator hereditati, ¶ ut sic testamentum impleatur, ex quo dicit dicta gloss. *Fasta*, relata & secuta per Telli. in leg. 32. *Tauri*, numero 8. & in presenti. num. 1. in fine, quod cum hodie ex l. 1. sup. isto tit. ut valeant contenta in testamento, & sic datio executoris, non requiritur jam additio hereditatis, & ut executor talis possit

10 ¶ vendere ex bonis hereditariis an implendum testamentum, de quo dixi in eadem l. 1. neque obstat supradictis lex nostra minorem anni terminum constitutis, & ignorantia currere stans, quoniam loquitur in alio differente casu, prout supra diximus, scilicet, quoties & executio testamenti & conditio & ordinatio ejus committitur alicui, tunc enim talis commissarius relictus aliquo ex modis in duabus legibus precedentibus declaratis, tenetur mandatum implere intra terminos nostri text. & ignorantia currunt, imò & impedito, ¶ nam quod majus impedimentum, quam ignorantia, & hac non prodest, igitur neque aliud impedimentum proderit, nam propter unum quodque tale, & illud magis, aded ut neque mora tunc purgari possit, secundum Anton. Gom. hic num. 2. & Castillo. n. 2. & Covar. in d. c. nos quidem, n. 7. contra Bart. in l. cum quiddam de l. 2. contra tenentem & male, quem supra lege proximam dixi communiter reprobari maxime cum text. hic lapsus ejus terminis hunc commissarium ita inhabilem reddat ac si nunquam ei commissio per defunctum esset data, imò neque transmittet hic commissarius facultatem declarandi heredibus suis, ex text. in *Lidem Pomponius* & ibi gloss. de rei vendi. allegatum ad hoc per Anton. Gom. de delict. cap. 8. n. 5. versic. quinto factis, & dixi in l. 3. *Tauri*, que est 5. sup. eodem in gloss. salvo si, & probatur ex l. 10. infra isto tit. ibi, *Por que murio*, neque huic nostræ declarationi obstat l. 12. infra ead. ibi, *Eueren requeridos*, quasi scientia requiritur, nam lex illa loquitur & procedit quoad privandum executores & commissarium hunc ab officio, vel à legato ei relicto, quoad lapsum tamen temporis non requiritur monitio in terminis nostri text. qui sic loquitur, ut testator Telliis, in ca. l. 12. num. 2. & voluit Menesius, in dicit. *Authen. hoc amplius*, num. 16. in fine. Cod. de fideicommiss. & Matien. in ead. l. 12. gloss. 1. neque restituetur ¶ minor commissarius adversus lapsum hujus temporis, ut dixi ex Anton. Gom. hic sub l. 3. *Tauri*, n. fin. & Matienzo, hic in gloss. 5. in fine.

Ibi, *Pero lo que el testador*, intelligerem istam l. dum dicit, determinadamente, quoties aliqua res per defunctum mandatur heredi nominando rem hanc expresse & specificè & certitudinaliter, non vero si alternative; scilicet, quamvis ex duabus elegerit, nam tunc servabitur dispositio l. 2. §. 11. 9. part. 6. licet gloss. ibi verbo, *De 1 año*, aliter in fine intelligat.

Ibi, *Que sea avido*, scilicet quantum ad essentiam, nam essentia mutari non potest, sed secundum quod testator iussit fieri, est faciendum, executio tamen ejus tunc Episcopo competet, qui est legitimus executor testamentorum executore negligente, ita declarat gloss. obispos, in l. 7. ritul. 10. part. 6. qui Episcopus essentiam & formam à testatore datam servare tenetur, secundum gloss. ibi, & Bald. in l. si puellam, & ibi additio. *C. si mancip. ita fuer. ali.* quem allegat Grammati. decis. 103. num. 11.

IN LEGEM OCTAVAM,

quæ erat 34. Tauri.

Commissarius ad testamentum faciendum non potest revocare testamentum antea per committentem factum, nisi id ei specialiter commissum sit.

SUMMARIUM.

Ibi, *Salvo si el testador*, hic colligitur rationem decidendi ad text. nostrum assignatam per Anton. Gomez. hic esse efficacem, & litteræ accommodatorem, & quia eadem solemnitas, quæ requiritur in actu agendo, requiritur & in illo destruendo, sed ad agendum pro alio testamentum requiritur commissio, ergo & ad factum destruendum, & est melior ratio meo videri, quam illa per Telliium hic numero 1. assignata.

IN LEGEM NONAM,

quæ erat 35. Tauri.

Ibi, *No pueda revocar*, dic quod idem erit in electione jam facta & in omni alio actu per commissarium facto, ut licet videre per Pelaez, de majora. & melio. 1. part. quest. 48. numero 45. & num. 46. alia dicit in propositum, & in numero 55. hæc limitat & declarat.

IN LEGEM UNDECIMAM,

37. Tauri.

Ibi, *Salvo*, hic colligitur clare text. hunc loqui quoties defunctus non relinquisset descendentes: nam si eos reliquisset non posset testator jubere ultra quintum distribui, ut diximus late l. 6. sup. eod. numero 28. cum sequentibus pluribus.

IN LEGEM DUODECIMAM,

quæ erat 38. Tauri.

Discordia orta inter duos aut plures commissarios quid est agendum disponit lex nostra.

SUMMARIUM.

- 1 Discordantibus testamentariis non in solidum constitutus factum à majori eorum parte valebit.
- 2 Factum à majori parte valebit in concernentibus officium extrajudiciale.

Sortis

3 Sortis iudicio non est locus nisi in casibus à jure expressis, & ibi aliqui enumerantur casus, & ibi num. 4. quod in fratribus bona hereditaria dividendibus, & quod iudicio sortis, quoties locus est super questione facti, non vero juris erit.

Ibi, *requeridos*, prout enim in hoc titulo diximus à privandum commissarium vel executores testamentarium potestate exequendi vel legato monitio requiritur, ut in *Authen. hoc amplius l. de fideic. & l. 8. tit. 10. pag. 6.* non vero quoad ut currat tempus, prout in lege 7. istius tit. diximus, quæ hic non est necesse repetere.

Ibi, *Que de por entero al otro*, prout ex text. in cap. religiosus §. sane, de testamen. in 6. deciditur, & ibi Doct. maxime Fran. col. 2. & ibi in princ. illius §. hoc ampliat etiam si ille, qui mortuus est vel alio modo impeditus exequi acceptaverit officium, nam non sunt propter hoc voluntates defunctorum differendæ, ne exequantur, sed alii potius executores eis efficient.

Ibi, *La mayor parte*, & hoc quando omnibus est eadem infimal data potestas, non vero unicuique in solidum, tunc enim eis discordantibus factum à majori parte ¶ eorum valebit, ex text. hic, decidente in hoc varietates opinionum Doct. relatas, per Specul. & ejus Additio. in tit. de instr. edi. §. nunc vero aliqua, n. 50. & per Francum, in d. cap. religiosus, §. sane col. 2. de testamen. in 6. & per Bald. in l. nulli n. 17. & ibi Additio. C. de Episcopis & clerici per text. tamen nostrum hæc decia sunt, ut valeat major pars eorum, nam, ut inquit Abb. in c. cum in veteri. n. 10. in fine, de electi. relatus & secutus per Felin. in cap. cum omnes num. 17. in princip. de consuet. valet factum à majori parte in iis, quæ officium extrajudiciale ¶ concernunt, & tradit ultra Docto. hic Didac. Perez. l. 4. titulo secundo, quest. 16. pagin. 141. libr. 5. ordinament.

Ibi, *Echen fuertes*, ex hæc specialis sortium dispositione colligitur ex text. hic generalis regula, scilicet, quod iudicio sortis non est locus nisi in casibus à jure expressis, ¶ idque sic colligo ex text. nostro, nam si Regula generalis esset quod iudicio sortis generaliter esset locus, non esset necessarium per particularem dispositionem providere, quod in casu nostræ legis ad iudicium sortis deveniretur, & cum specialiter lex nostra id provideat, manifestè colligitur esse regulam in contrarium, scilicet quod iudicio sortis non est locus nisi in casibus à jure expressis, similitate modo & satis subtiliter hanc regulam colligit Peralta, in l. si quis servum §. si mer. duos, num. 12. de lega. 2. ex gloss. in cap. fin. de sortibus, quantumvis ad regulam contrarium eam allegaverint Fe in. Lanzel. & Alex. per ipsum Peraltam allegati, contra quos jure optimo tenet ibi Peralta, præsertim cum ex text. nostro dicta regula approbatur, & sic de casibus in jure expressis ubi est locus iudicio sortis, erit iste nostræ legis unus, aded ut similes casus non admitterem nisi expressi in jure reperiantur, ut dixi in l. 2. titul. 1. lib. 2. recopil. in casu 113. Alium casum reperies in l. 2. C. quando, & quibus quarta pars deb. lib. 10. ubi additio. Bart. num. 5. ponit, an sit peccatum sortes mittere, & tradit Bonifacius, de maleficiis, sub tit. de sortibus, pagina 389. colum. 2. in principio, in parvis. Et an fratres agentes de hereditatis divisione sortiri debeant ¶ nec ne, est satis dubia questio, prout patet ex Jaf. in §. quadam, num. 64. cum

Requedo in Recopilacionem. Tom. III.

sequentibus instit. de actioni. Et advertendum quod quoties est locus iudicio sortis, est super questione facti, non vero super questione juris, secundum Additio. Abb. in cap. in nostra, numero 4. littera C. de testibus, ubi Additio. plura allegat circa hæc.

IN LEGEM DECIMAM QUARTAM,

quæ erat lex Fori.

Habens potest se aliquod testamentum tenetur illud intra mensem coram iudice loci publicare sub nostri text. pœna.

SUMMARIUM.

- 1 Testamentum coram testibus tantum factum publicandum est, & quomodo?
- 2 Testamentarius celans testamentum perdit legatum tamen dolose celat, & sententia condemnatur in gloss. 3. in principio, vel saltem præscribitur monitio, ut ibi, limita, num. 4. §. 6. & 7.
- 3 Monitio requiritur, ubi ex culpa in non faciendo pœna incurrenda est, & non 4. restituitur tamen si minor est adversus hanc negligentiam.
- 7 Testamentario pro executione testamenti an decimam solvatur.

Ibi, *Muestrelo*, Montalvus hic intelligit legem nostram procedere, quoties tale testamentum est factum coram privata persona, secus si coram publica, ut tabellione publico, ed quod si coram publica persona sit, non est necesse illud comprobare dictis testium inter essentium, sed satis remanet comprobatum signo talis publicæ personæ, quod secus si coram privata persona sit factum, nam tunc dictis testium est comprobandum, & hac de causa Montalvus, legem nostram sic declarat, cujus declaratio mihi non applaudit, nam lex nostra generaliter loquitur & sic in omni testamento nuncupatio est intelligenda, sive sit factum coram publica, sive coram privata persona, lex enim nostra solum providere voluit executioni testamentorum & ne voluntates defunctorum differantur adimpleri, & testamenta celentur, prout in gloss. *Pierda*, iterum dicemus, quidquid etiam velit Matienzo, hic gloss. 2. dicere cum Montalvo eo non relato, qui quidem Matienzo in gloss. fin. dubius & incertus ab hoc voluit recedere, & quicquid velit Didacus Perez, l. 4. titulo 2. lib. 5. ordinam. intelligere quod non procedat in testamento coram privata persona facto.

Ibi, *Pierdalo*, intellige si dolose & cum malitia occultetur testamentum, secundum Montal. hic & Didacum Perez, sub l. 4. rit. 2. libr. 5. ordin. gloss. 2. ad incurrandam nostri text. pœnam, deficiente tamen dolo & malitia, deficiet & nostri text. pœna, neque erit necesse publicari testamentum nuncupativum coram tabellione publico & numerario factum, ad effectum ut valeat & fidem faciat, secundum gloss. de vend. l. 3. titulo 2. part. 6. factum tamen coram privata persona quamvis non publicetur, si deficit dolo non incurritur nostri text. pœna, licet ut testamentum tale fidem faciat, debet coram iudice publicari ¶ & ejus mandato manu publici tabellionis in publicam

blicam formam redigi examinatis testibus *ibidem* descriptis & confectioni talis privati testamenti presentibus, secundum gloss. *illam de ven. in dicit. l. 3. & iterum in l. 4. eod. tit. 2. & part. 6. & gloss. 2. in fine, in l. 1. titulo 1. part. 6 & Anton Gom. l. 3. Tauri. num. 17. & debent tunc citari si quorum intererat testamentum illud non fuisse factum, ut probatur *ex l. fin. infra isto tit. & lib. & tradit gloss. in d. l. 4. ubi & querit an presumetur citationem hanc factam esse, si post aliquod tempus appareat publicatio talis testamenti*; Item intellige testamentarium perdere legatum si celaverit testamentum, dum tamen prius de hoc proferatur sententia, **2** † prout in simili casu inquit gloss. *per jure in l. 8. tit. 10. part. 6. vel saltem praecesserit monitio*, secundum gloss. *1. in ead. l. 8. & Telli. l. 38. Tauri. num. 2. & Didacum Perez in dicit. glo. 2. & quia quoties ex culpa in non faciendo commissa est incurtenda poena requiritur monitio, **3** † secundum Innocen. *in cap. extrinsecus §. quia vero, eod. fin. de proben. quem sequitur & exornat Alex. in l. si ita stipulatus, la magna, n. 3. & 4. ff. de verbor. obligar. idem Alex. in l. si moras ff. solut. mat. Felin. in cap. fin. autem col. 2. de rescript. Sylv. verbo poena, quast. 13. communis secundum Ripam, in d. l. si ita stipulatus num. 3. & Deci. conf. 37. num. 5. Anton Gom. tom. 3. cap. 9. num. 9. per totum, ubi intelligunt eam aliquibus modis, habes tamen notare quod si talis commissarius sit minor, restituetur adversus talem negligentiam ut hereditatem † non priverit, si ex negligentia sola incurteretur poena nostri text. prout in simili inquit gloss. *pen. in d. l. 8. tit. 10. part. 6. ubi idem in Ecclesia & hospitali dicit eo quod in minore non praesumitur dolus, ex gloss. & communi in l. ubi exigitur ff. de edendo, confititio tamen de dolo non restituetur*. Item intellige quod perdit relictum in testamento, nisi id quod relinquitur relinquatur filio executori aut descendenti alii pro legitima; tunc illud non † perdet ex dictis per Menesium, *in Auth. hoc amplius num. 17. C. de fideicom. & probatur ex text. in d. l. 8. tit. 10. part. 6. ubi notat gloss. si ubi & optime inquit, quod si pater melioret unum filium in tertio & quinto, & cum relinquat executores testamentarium, licet perdat quantum ob non adimpletur testamentum, non † tamen † perdet tertium, quod quidem tertium respectu aliorum filiorum dicitur legitima: & post haec vidi Didac. *Per in d. gloss. 2. sic tenentur*. Insuper nota, quod si testator in hoc casu, vel simili providit de poena, non habebit locum poena nostri text. si poena a testatore imposita soluta sit, secundum Bald. *relatum per gloss. magnam, colum. 2. in medio, in l. 3. titulo decimo, part. 6. sexta.*****

Ibi, *Pague el dazio*, lex fori in meo Codice dicebat, *Pague el diezmo de la mitad, & in lege ordinamenti, que solebat esse l. 14. tit. 2. lib. 5. ordinam. jubebatur, quod si nihil tali testamentario in testamento legaretur, in poenam non publicati testamenti solveret decimam ejus, quod in testamento continebatur. Ex quibus verbis & praeterim ex verbis dicta l. fori. adnotavit Baeza, de decima tutorum cap. 2. num. 19. & latius cap. 19. numero 20. cum aliquibus ante & post, quod testamentario executori pro labore in adimplendo*

testamento decima erat † solvenda, qua quidem doctrina semper mihi falsissima visa fuit, idque tam experientia, quae est rerum magistra & in practica communi usitata, quam ex verbis dictarum legum colligitur, leges enim illae non jubebant solvi decimam testamentario, sed tantum quod ipse testamentarius in pecunia negligentiae adhibita in non demonstrando testamentum coram iudice intra terminum earum solveret decimam contentorum in testamento quoties nihil in eodem testamento ei relictum erat, unde ergo colligi potest ex dictis verbis assumptum Baeza, praeterim cum nulla lex sit in qua dicta doctrina fundari possit: Item quia cum officium testamentarii sit voluntarium a principio, potest enim testamentarius si vult, illud non acceptare, quamvis iniuria ei sit, si non solvatur ei dicta decima, neque aliud salarium, maxime cum id minus ob Dei amorem potius & ex charitate, quam virtute praemi habeat, essetque ania & occasio si aliud diceretur defraudandi defunctorum animas a sacrificiorum ab eis relictorum implemento, cum necessario hac de causa quantum pro animabus expendendum esset minus, & legitime etiam filiorum annihilarentur, & ideo hac de causa usque nunc nondum reperi in nostra recopilatione transcriptam fuisse *l. 31. tit. fin. libr. octava ordinam. jubentem testamentario solvendum esse salarium consuetum, quam legem ad hoc allegabat Avenda. cap. 2. prat. numer. 8. libr. 1. ubi dicit quod de jure non debetur salarium, sed quod si est aliquid consuetum solvi, illud solvatur, prout & notavit ipsemet Baeza, dicit. capitul. 19. numero 17. allegando pro hoc l. 5. tit. 10. part. 6. quae expresse probat nullum salarium esse dandum executori testamentario, eademque de causa ut novis opinionibus occasio non praeretur, in lege nostra non apponuntur illa verba, *Pague el diezmo*, sed tantum, *Pague el dazio*, data tamen aliqua iusta causa, puta quia testamentarius est officialis, vel alius, qui in suis agitandis & conservandis rebus debet esse intentus, & propter adimplementum testamenti, non ita intendit suis sicut antea, tunc utique aliquod salarium in remuneratione damni provenientis in officio vel in patrimonio suo esset assignandum per iudicem, modicum tamen, ut & alii ad similia allicerentur implenda & acceptanda ministeria, praeterim si esset cuiusdam hominis diutius decedentis absque descendentibus, vel ascendentibus, ut Prelati cuiusdam, aut aliter Ecclesiasticae dignitatis cum amplo patrimonio decedentis, vel magnatis secularis.*

IN LEGEM FIN. IN ORDINE.

Clericus haeres laici tenetur testamentum publicare coram iudice laico.

SUMMARIUM.

- 1 Validam esse legem nostram mentionem facientem de clericis.
- 2 Clericus venditor an possit declinare forum emptoris, quem defendit.
- 3 Clericus mercator an possit coram Consulibus conveniri.
- 4 Clericus depositarius ex iussu iudicis secularis an per

- per ipsum secularem possit compelli reddere depositum.
- 5 Clerico an per secularem possit provideri de curatore.
- 6 Clericus haeres laici an possit conveniri coram seculari pro hereditate vel pro debito testatoris.
- 7 Clericus haeres laici coram seculari insinuare testamentum compelli potest, ubi declaratur.
- 8 Clericus an citari possit per secularem si sua putaverit interesse.
- 9 Inventarium de bonis clerici instituentis laicum heredem coram seculari est faciendum.

Ibi, *Mandamos, & ibi, Al crigo*, Eius verbis colligitur legem hanc fieri potuisse, nam quoties lex civilis expresse de clericis mentionem facit, eos ligat, si iusta lex est, prout haec, & canonibus non inimica, canones enim in conservatione & adimplemento testamentorum & publicatione eorum, in qua grandis pars implementi consistit, maximam vim faciunt, & ut omnibus pateant & non celentur, prout patent & manifesta fiunt, si coram iudice seculari publicentur, ac insinuentur, & sic ab ipsis canonibus tacite, videtur talis lex recepta, ut in c. 1. de iura cal. c. 1. de novi ope. num. prout hinc de causis legem nostram † validam esse testatur Minch. de success. creat. §. 26. num. 59. ubi alia multa insert ad alias leges regias, & Cov. in pra. c. 8. Et an clericus venditor possit declinare forum † emptoris, quem defendit, vide Thom. Grammat. decif. Neapol. 21. & Boer. decif. 69. num. 27. & Anton. Gom. To. 2. c. 2. n. 39. col. 8. in princ. & est expressa l. 57. in fin. tit. 6. part. 1. Et an si clericus mercator sit, possit coram Consulibus conveniri † vide Venuentum, in tract. de mercatura. 3. p. n. 9. Aut. 90. Et an si depositum fiat penes clericum iussu secularis iudicis, possit compelli ad restituendum depositum per ipsum secularem iudicem, † tradit latè Mex. in Pragm. taxa panis conc. 5. nu. 33. & Tiraq. de retrat. l. inagis l. §. 4. glo. 7. n. 9. & 10. & Did. Per. l. 1. tit. 10. col. 1142. lib. 3. Ord. & Petrum Costal. l. si quis affirmaverit ff. de dolo. & Maran. in pract. p. 4. dist. 11. n. 37. Et quid si clericus agit contra laicum coram iudice seculari, & petitur per laicum illum quod clerico illi, quia minor est, detur curator, poterit iudex ille secularis † provideri tali clerico curatore, vide Decisio-nem antiquam Rotæ, 14. de iudiciis, & consilium Pauli Ca. relatum per Pelacæ de major. 1. p. quast. 58. n. 64. & Maran. in pract. 4. p. 11. dist. nu. 13. & 39. Sed an si clericus instituat haeres a laico, poterit conveniri coram iudice seculari pro re a suo testatore tertio alicui debita † & de jure civili non conveniebatur nisi coram iudice Ecclesiastico, secundum Bartol. in l. haeres absens. in princ. ff. de iud. nunquam enim clerici fuerunt de iurisdictione laicorum, ut dixi in primo libro primi Tomi nostra Recopilationis, & quia postquam clericus acceptavit hereditatem, iam est effectum proprium patrimonium, & sic coram suo iudice est conveniendus, quod verum intellegebant DD. nisi instantia esset incepta cum testatore laico coram seculari, nam tunc coram eo est proseguenda cum suo herede etiam clerico,

prout firmant Imol. & communiter Docto. in l. si cum hominem, per tex. ibi. ff. de iudic. Ang. Paul. & Docto. in l. haeres absens. ff. de iud. quamvis Barba. in cap. quia. P. de iud. colum. 8. invitatus accedat huic opinioni, & Cagnolus in l. 2. num. 175. Cod. de pact. int. & emp. vend. & Benedic. plures referens, in cap. Rainunt. verb. & uxorem in 2. num. 124. de testam. Boer. decif. 66. numero 32. & hic novissimè reperi relatum profitentem communem Rogeri. de Mata, in l. 1. num. 61. ff. de iud. eum tamen nondum vidi, & Anto. relatus per Avend. num. 33. infra allegando. Et hac opinio videtur approbata per d. l. 57. tit. 6. part. 1. secundum veram litteram, ibi, *Alguno ha demanda contra aquel lego*, ergo jam erat cum laico illo incepta, prout ibi, inquit, gloss. *Demanda*, & Cov. in pract. cap. 8. nu. 2. 3. & 4. de quo & per Villalo. in Erario. mille comm. opinio. littera C. nu. 101. cum sequentibus aliquibus, & iterum in Antrionomia littera C. num. 40. & 41. & Suar. l. post rem. 1. ampli. legis regia n. 4. in fin. pag. 278. & Avend. cap. 1. prat. nu. 33. lib. 1. & Olan. in concordia Antrionomiarum littera C. n. 26. cum sequentibus aliquibus, quamvis ab hac sententia discedant Docto. communiter, sicuti existimant Ant. & Abb. in d. c. quia V. & ibi Fel. colum. 3. & Deci. col. si. & ab hac non esse recedendum existimant Lancelo. Deci. & Jacobi. in d. l. haeres absens, in princ. & hanc communiorum & veritati magis favere affirmat Cagno. ubi supra, num. 186. & Maran. in pract. in 5. part. in princ. n. 13. pag. 265. & Jaf. in Auth. quas actiones num. 36. Cod. de sacros. Ecclesie. & Avend. ubi supra. qua de causa Covar. ubi supra concludit in hac dubitate maxima, precipue cum non sit major ratio sit ceptum vel non negotium cum defuncto, Principem esse consulendum, de quo & per Minch. de success. §. 22. numero 72. & gauderem videre decimam aliquam similem litem in aliqua ex regis Cancellariis.

Ibi, *De enseñar*, Clericus enim conveniri potest ante iudicem secularem ad insinuandum testamentum † secundum Bald. in l. testamenta. col. 2. Cod. de testam. relatum & sequuntur per Paul. & Alexand. in l. si constante §. fin. ff. solut. mat. Felin. in c. Ecclesia. 5. Med. de confit. Sali. in l. consulta. D. de testam. & ante eos Bar. in l. solent. n. 4. ff. de aliment. & cib. leg. Covar. in pract. c. 8. n. 1. & voluit gloss. in cap. si haeres, de testam. quod tamen intelligit Covar. ibi num. 5. fol. 52. in antiquis, quoties testator, qui clericus heredem reliquit, erat laicus, & minime competentum est testasse ad pias causas, quasi secus si testator laicus esset & ad pias testasset causas, quia tunc ante Ecclesiasticum potest fieri, secundum Cov. d. cap. si haeres n. 5. & faciunt dicta per Maran. in dispen. 8. n. 50. & rationem assignat Matien. hic glo. 3. nu. 2. eod quod haec citatio non est simplex & absoluta, sed potius conditionalis si se velit opponere clericus talis, & sua putaverit interesse, † & dicitur potius citatus ad voluntatem explicandam, quam ad causam, quod fieri potest, ut per Marant. in pract. 4. part. dist. 11. numero 36. pagin. 221. nam & inventarium de bonis defuncti clerici laicum instituentis heredem est faciendum per † secularem, non vero per Ecclesiasticum iudicem,

per ipsum secularem possit compelli reddere depositum.

secundum Guido Papæ *decif.* 261. ubi dicit ita fuisse iudicatum & per Aufedum in Clement. 1. de offic. ordin. tit. de potestat. secul. super Ecclesiast. person.

Ibi, *A quien el interesse compete*, Hoc enim regulare est, ut omnis ille cui aliquid interest debeat citari, ex l. de nro quoque ff. de re iud. & in pro-

posito tenuit Montalv. l. 13. tit. 5. libr. 3. Fori. & glos. l. 4. tit. 2. part. 6. ubi quaerit an presumatur citatio facta si tempus aliquod post publicationem testamenti transierit, & iis totus iste titulus quis prolixè remanet commentatus & alia quam plura, nè molesti essemus, consultò omisimus.

TITULUS

TITULUS QUINTUS

De los lutos y cera que se puede traer, y gastar por los difuntos.

I quia post testamentorum factionem moriemque testatorum ipsorum heredes vestibus lugubribus vestiuntur, corpusque defuncti sepelitur, in quibus magna solebant stipendia consumi & expendi in pompam potius & vanitatem, quam in animarum defunctorum commodum & utilitatem, ideo sequitur titulus noster novam formam, taxam, & modum imponens & coarctans.

IN LEGEM FINALEM.

Pro quibus personis & qua forma & ad quod usque tempus possint homines tam masculi quam femina vestibus lugubribus cooperiri, quotque sumptus in funere & sepultura fieri possint, declarat lex nostra.

SUMMARIUM.

- 1 Correlativa eodem regulantur jure, maxime ubi est eadem ratio, num. 1.
- 2 Luctus & plangit moderari pro defunctis permittuntur.
- 3 Sumptus pro sacrificiis animarum defunctorum faciendi moderari per legem non possunt, sed tantum respicientes corpora.
- 4 Consuetudine an acquiri possit habere scamnum in ecclesia si non officietur divinis.

Ibi, *Por padre*, vel pater pro filio, quia correlativi sunt, & dispositum in uno ex correlativis idem in alio censetur dispositum maxime ubi datur eadem & major ratio, & prout in patre circa filium, cum amor facilius descendat quam ascendat, & nullus est amor qui vineat paternum, prout novissime in proposito tenet Mex. in Prag. *casse panis*, conclus. 2. num. 58. cum sequentibus aliquibus, & sic practicatur, & sic à contrario idem arguebat Did. Per. in l. 7. tit. 1. libro 1. Ord. col. 49. in princ.

Ibi, *O hermano*, idem in virilibus, hoc est, *Cuñados*, dicendum est, puta si virilis meus frater meæ uxoris moriatur, postum ego luctum, secundum formam, & per tempus ab hac lege præfixum sine poena portare, est enim eadem ratio in uno, quæ in alio, & idem genus consanguinitatis existens inter fratres, est affinitatis inter viriles, hoc est *Cuñados*, & sic idem jus debet esse, dispositumque in uxore censetur dispositum in marito cum sint correlativa, & sic sicut uxor mea potest pro suo fratre luctum portare, sic ego maritus huius uxoris poterò, & sic iis fundamentis tenet *Azevedo* in *Recopilacionem*, Tom. III.

hanc opinionem Mexia ubi supra, d. conel. 2. n. 16. & verum iudico tenendum in iudicando & consulendo.

Ibi, *Si no tan solamente*, permittitur ergo luctus moderatus, sicut & fletus & plangit moderatus, & qui quidem sunt magis pietatis & misericordiar, quam impatientiar, & si non sunt prohibiti, ex mente Archid. & Card. à Turrecremat. ubi supra, & tradit Did. Per. in l. 7. Glos. 1. tit. 1. lib. 1. ordin. & nos diximus in l. fin. tit. 1. lib. 5. immoderati tamen licitum inepta voluntas testatoris vocantur, vel suorum heredum, secundum glos. l. *Servo alieno*, l. 16. §. *ineptas*, de legat. 1. & ideo in l. nostram moderantur.

Ibi, *Mas de doche habas*, quod iuste moderari potuit cum respiciat modificationem sumptuum circa corpora faciendorum, non verò circa sacrificia pro animæ salute expendenda, hoc enim ultimum per legem aut statutum modificari non potest, & ut per Abbat. & doct. in c. sic. de reb. Eccles. & per Felin. in cap. *Ecclesia sancta Maria*, n. 91. de constit. & armil. Aure. in sum. verb. *Exequia*, & Did. Per. in d. l. 7. glos. *Vestir*, tit. 1. libro 1. ordin. & Bacz. in *Tract. de non meliorand. filiab.* cap. 1. num. 12. & glos. *La persona*, l. 12. tit. 13. part. 3. Sic & apud Romanos fuit lex lata, quæ sumptum sepulchrorum diffiniebatur, de qua per Ciceronem apud Atticum, lib. 12. quæ is, qui eum modum superasset tanta pecunia, quantum præter modum impendisset, mulctabatur. De quo plura optima & singularia & quæ longum esset transcribere refert Petrus Vanderanus, in *Tractat. de Privileg. credit. capit. 3. column. quarta cum sequentibus*, & plures ritus & moras circa sepulchra & funera mortuorum refert Raphaël Volateranus, in *suis Commentariis*, lib. 31. capit. *ante penultim. cum secundo & seqq.*

Ibi, *Tumba*, sed an consuetudine immemoriali possit acquiri habere scamnum in Ecclesia, dum tamen non neceat celebrationi divinarum, & vide de latè per Parisium, *consil. 149. in presenti. volum. 4. relatum & sequutum per Rebuff. in Trac-*

T ij